

ಚಿಂತನಶೀಲ ಶಿಕ್ಷಕರು ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಜೀವ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ

ಪಿ ಸತೀಶ್‌ಕುಮಾರ್

ಶಿಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಥವಾ ಚಿಂತನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುವ ವಿಧಾನಗಳ ಕುರಿತಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಜಟಿಲವಾದುದು. ಈ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧ ಸೂತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ ಶಿಕ್ಷಕರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಮತ್ತು ಭೌತಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ನಿರಂತರ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರು ಆತ್ಮಚಿಂತನೆಗಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತಂತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದ ಅನುಭವಗಳ ಮೇಲೆ ಮಂಥನ ನಡೆಯುವುದು ಅವಶ್ಯಕ. ಈ ಲೇಖನವು ಅಂತಹ ಗಟ್ಟಿ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರೂಪಿತವಾದ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತದೆ.

ಚಿತ್ರ 1: ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೆರಳುಗಳು ಪ್ರತಿ ಗಂಟೆಗೆ ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಗಮನಿಸಿ ಚಿತ್ರ ಬಿಡಿಸುತ್ತಿರುವ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು. (ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನು AI ಸಹಾಯದಿಂದ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.)

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟು ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರೊಂದಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಲಿಕಾ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಸಿಗುವ ಸಮಯ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಪಾಠದ ತಯಾರಿ, ದಾಖಲೆ ಪತ್ರಗಳ ಕೆಲಸಗಳು ಮತ್ತು ದೊಡ್ಡ ತರಗತಿಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ನಡುವೆ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಲಿಕಾ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲು ಪುರಸ್ಕೃತೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ, ಶಿಕ್ಷಕರು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯವನ್ನು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನಕ್ಕೆಂದು ಮೀಸಲಿಟ್ಟರೆ, ಅರ್ಥಾತ್ ನೋಟ್ ಬುಕ್‌ನಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವುದು ಅಥವಾ ತರಗತಿಯ ನಂತರ ಸ್ಲಾಫ್ ರೂಂನಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಶಾಂತವಾಗಿ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸುವುದು ಮುಂತಾದ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಅವರ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸ ಮತ್ತು ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ನೈಜ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ತರಬಲ್ಲವು.

ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವೊಂದರಲ್ಲಿ ನಾನು 3ನೇ ತರಗತಿಗೆ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ರಹಾನಾ ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿದ್ದೆ. ಆಗ

ಅವರು ಹಿಂದೆ ಕುಳಿತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ಸೆಷನ್‌ನಲ್ಲಿ, ನಾನು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ, ಅವರ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಮರೆಯಲಾಗದ ಘಟನೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೇಳಿದೆ. ಅದು ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮೀರಿ ಖುಷಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿರಬಹುದು ಅಥವಾ ಅಂದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ಆಗದೇ ಇರಬಹುದು ಎಂದೆ. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ, ರಹಾನಾ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಿಂಜರಿದರು, ನಂತರ ಅವರು ವಿಜ್ಞಾನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಒಂದು ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿನ ಚಲನೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನೆರಳು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಮಾಡಿಸಿದ್ದ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅದಾಗಿತ್ತು.

ಅವರು ಹೇಳಿದರು, 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆಮೇಲೆ ಗೊತ್ತಾಯ್ತು, ನಾನು ಆ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ತುಂಬಾ ವೇಗವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ್ದೆ'. ಇದು ನನಗರಿವಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ, ತಾನು ಆ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದು ಬಾರಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ್ದೆ. ಹಾಗೂ ಕೂಡಲೇ ಮುಂದಿನ ಹಂತಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದ್ದೆ ಎನ್ನುವುದು ನನಗೆ ಅರಿವಾಯಿತು.

ಅಸಲಿಗೆ, ದಿನದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆರಳು ಹೇಗೆ ಬದಲಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಲು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಸಮಯವೇ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಕ್ಷಣವೇ ಗ್ರಹಿಸುವರು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪುನರಾವರ್ತಿತ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪದೇ ಪದೇ ನೋಡಿಕೆಯೇ ಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ನನಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದ ಸತ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಸಮಸ್ಯೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಆಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನದ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂದು.

ಆಗ ನಾನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದೆ, 'ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅದೇ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬದಲಾವಣೆ ತರುತ್ತೀರಿ?'. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅವರು ನಸುನಗುತ್ತಾ, "ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ, ಪುತಿ ಗಂಟೆಗೊಮ್ಮೆ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನೆರಳಿನ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಲು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

ನಾನು ಆ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ವಿಜ್ಞಾನ ಪಾಠವನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಕಛೇರಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಗಳಿಲ್ಲದೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕುರಿತು ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕಿಯ ವೃತ್ತಿಪರ ಬದ್ಧತೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ವಾರದ ನಂತರ, ರಹಾನಾ ನನಗೆ ಕೆಲವು ಫೋಟೋಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ನೆರಳಿನ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸುವಾಗ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಆನಂದಿಸಿರಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಲು ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕಷ್ಟವಾಗಲಿಲ್ಲ!

ಅಸಲಿಗೆ, ಚಿಂತನೆ ಎಂದರೇನು?

'ಚಿಂತನೆಯೇ ಅಭ್ಯಾಸ' ಎಂಬ ಪದವು ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಾಗೂ ಅಪ್ರಸ್ತುತವೆಂದು ಭಾಸವಾಗಬಹುದು. ಅಸಲಿಗೆ, ಬೋಧನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ಚಿಂತನೆ ಎಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಮೇಲೆ ಗಮನ ನೀಡುವುದು ಎಂದು. ಯಾವ ಕ್ರಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಯಿತು, ಯಾವುದು ವಿಫಲವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ಕಾರಣಗಳೇನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಪಡೆಯಲು ಶಿಕ್ಷಕರು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸರಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು

- ಇಂದಿನ ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಿಸಿದ ಅಥವಾ ಮರುಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಅಂಶ ಯಾವುದು?
- ಮುಂದಿನ ಸಲ ನಾನು ನನ್ನ ಬೋಧನಾ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತರಬಹುದಾದ ಬದಲಾವಣೆಗಳೇನು?
- ನಾನು ನನ್ನ ಇಂದಿನ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೇನಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿದೆ?

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಕುರಿತು ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕನಿಷ್ಠ ಐದು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲಾವಕಾಶ ಸಾಕು. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದಾಗ, ಬೋಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ, ಯಾವಾಗ ಅವರ ಗಮನ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಕೂಡ ಹೇಗೆ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಬಲ್ಲವು ಎಂಬುದು ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಚಿಂತನ ಮಂಥನದ

ಮತ್ತೊಂದು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕ್ಲಸ್ಟರ್ ಮಟ್ಟದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ತರಗತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಣ್ಣ ಘಟನೆ ಅಥವಾ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆಗ ರಮೇಶ್ ಎಂಬ ಶಿಕ್ಷಕರು, ವನ್ಯಜೀವಿಗಳ ಕುರಿತಾದ ಪಾಠ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಇಷ್ಟದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಈ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಯತ್ನವು ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಲನ ಮೂಡಿಸಿತಲ್ಲದೆ, ಮೌನವಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸಹ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿತು ಎಂದು ಅವರು ವಿವರಿಸಿದರು.

ರಮೇಶ್ ಅವರ ಅನುಭವ ಹಂಚಿಕೆಯ ನಂತರ, ಸುಮಾ ಎಂಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕಿ ತಾವೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ತರಗತಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಶಾಲಾ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿರುವ ಮರಗಳಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲು ಹೇಳಿದ್ದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಶೀಘ್ರದಲ್ಲೇ ಈ ಸಂವಾದವು ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ವಿಚಾರಗಳ ವಿನಿಮಯಕ್ಕೆ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಬದಲಾಯಿತು. ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಶಿಕ್ಷಕರು ಈಗ ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ಪರಸ್ಪರರಿಂದಲೂ ಕಲಿಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು.

ಆ ದಿನ ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾದ ಅಂಶವೆಂದರೆ, ತಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ಕುರಿತಾದ ಚಿಂತನೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ಅಥವಾ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಿ ಉಳಿಯಬಾರದು. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ಯಶಸ್ಸು ಮತ್ತು ವೈಫಲ್ಯಗಳ ಅನುಭವಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ, ಜ್ಞಾನದ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಂಡಾರವೇ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಪರಸ್ಪರ ಅಥವಾ ತರಬೇತಿ ಕೈಪಿಡಿಯು ಪರ್ಯಾಯವಾಗಲಾರದು.

ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದು?

ಚಿಂತನೆ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಮಾಡುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ತಮಗೆ ಸಮಯದ ಕೊರತೆಯಿದೆ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತ ಚರ್ಚೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ದೊರಕುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅನಿಸಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಲೋಪದೋಷಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತಮ್ಮ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಸಂಕೇತವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಕೆಲವರಿಗೆ ಅನಿಸಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಯ ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುವುದು ಬಹಳ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದು, ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬೆಂಬಲದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಇದು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊರಲು ಸಶಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತರಗತಿಯ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಗಳು ಕೂಡ ಕಲಿಕೆಯ ವೇದಿಕೆಯಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಇದು ಪೂರಕವಾಗಿ ಸಹಕರಿಸುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ—ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕನಿಗೆ ತಾನು ಪಾಠ ಮಾಡಿದ ನಂತರ, ಕೆಲವು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಬಹುತೇಕರು ಸುಮ್ಮನೇ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅನಿಸಬಹುದು. ಹೆಚ್ಚು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮಾತನಾಡಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದ ನಂತರ, ಅವರು ಮರುದಿನ ಜೋಡಿ ಕಲಿಕೆ ಅಥವಾ ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಇಂತಹ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಸಕ್ರಿಯ ಸಹಭಾಗಿತ್ವವನ್ನು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಬಲ್ಲವು. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಪಾಠ ಮುಗಿಸಿದ ನಂತರ 'ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಕಲಿಕೆಯ ಗುಣಮಟ್ಟ'ದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇವಲ ಐದು ನಿಮಿಷಗಳ ಕಾಲ ಯೋಚಿಸಿದರೂ ಕೂಡ, ಇಡೀ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು ಮತ್ತಷ್ಟು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರ ಕೆಲಸವು ಕೇವಲ 'ತರಬೇತಿ'ಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ವಿಧಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಲು ಮತ್ತು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಲು ಪೂರಕವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಲಾ ಭೇಟಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ನಾನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, 'ಈ ವಾರ ನಿಮ್ಮ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಿ' ಎಂದು.

ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸರಳವೂ ಸಣ್ಣದೂ ಆಗಿದೆ ಅನ್ನಿಸಿದರೂ, ಇದು ಸುದೀರ್ಘ ವೈಚಾರಿಕ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅಡಿಪಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ತರಗತಿಯ 'ವಾಹ್-ವಾಹ್' ಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಒಬ್ಬ ನಾಚಿಕೆ ಸ್ವಭಾವದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದು, ಅಥವಾ ಒಂದು ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಶಿಸ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅಥವಾ ಹಳೆಯ ಚಾರ್ಟ್‌ಗಳಿಂದ ಏನನ್ನಾದರೂ ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು, ಇತ್ಯಾದಿ. ತದನಂತರ ನಾವು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಏನೇನು ಎಡವಟ್ಟಾಗಿದೆ ಹಾಗೂ ಮುಂದಿನ ಬಾರಿ ಮಾಡಬಹುದಾದ ಸುಧಾರಣಾ ಕ್ರಮಗಳ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ವರ್ಕ್‌ಶೀಟ್ ಆಧಾರಿತ ಚಟುವಟಿಕೆಯು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಲು ವಿಫಲವಾಯಿತು ಮತ್ತು ಅದು ಅವರ ಗಮನವನ್ನು ಬೇರೆಡೆಗೆ ಸೆಳೆಯಿತು ಎಂದು ಯಾರೋ ಶಿಕ್ಷಕ ಹೇಳಿದರು ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಮುಂದಿನ ಬಾರಿ ಅದರ ಬದಲಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕಾರ್ಯ ಅಥವಾ ನೇರ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಲು ಈ ಚರ್ಚೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ಶಿಕ್ಷಕ ನಿರ್ಧರಿಸಬಹುದು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬೋಧನಾ ಸೂಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಇರದೇ ಇದ್ದು ವಿಷಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ, ಅವರು ಭವಿಷ್ಯದ ಕಲಿಕಾ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ನಿಖರ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನಿಸಬಹುದು.

ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವಗಳ ಮೂಲಕ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಕಲಿಸಲಾಗದು.

ಆತ್ಮಚಿಂತನದ ಅಭ್ಯಾಸ

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದು, ಆದರೆ ಈಗ ಅದನ್ನು ಸ್ವತಃ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿರುವ ಅನೇಕ ಶಿಕ್ಷಕರನ್ನು ಕಳೆದ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಕೆಲವು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿದಿನ ಎರಡು ಅಥವಾ ಮೂರು ಸಾಲುಗಳ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಸಣ್ಣ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಮಯ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿ, ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸಂವಾದ ನಡೆಸಿ ತಮ್ಮ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅನುಭವಗಳ ವಿವಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ 'ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಕಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಇಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯ ಯಾವುದು?' ಎಂದು ಕೇಳುವ ಮೂಲಕ ಅವರೂ ಕೂಡ ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಈ ಚಿಂತನ ಮಂಥನವು ಶಾಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಭೆಗಳು, ಕ್ಲಸ್ಟರ್ ಸಭೆಗಳು ಅಥವಾ ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಸಂವಾದದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚಿಂತನ ಮಂಥನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ನೀಡಿದಾಗ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರು ಯಾವುದೇ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಮಾತನಾಡಲು ಪೂರಕವಾದ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾದಾಗ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಚಿಂತನ ಮಂಥನವು ಮಾಡುವುದು ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಕೆಲಸವಲ್ಲ, ಬದಲಾಗಿ ವೃತ್ತಿಯ ಸಹಜ ಗುಣಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ಅನಿಸಲು ಶುರುವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ತರಗತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವೂ ಆಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಜೀವಂತಿಕೆಯಿಂದಲೂ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ.

ಅಂತಿಮ ನುಡಿ

ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಕಾರ್ಯಾಗಾರವೊಂದರಲ್ಲಿ, 4ನೇ ತರಗತಿಯ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿರುವ ಮಗಧಿ ಅವರಿಗೆ ಅವರ ತರಗತಿ ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ. ಅವರು, 'ನಾನು ಮಾಡುವ ಪಾಠದ ಬಗ್ಗೆ ಡೈರಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಹಳೆಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಓದಿದಾಗ ನಾನೀಗ ಎಷ್ಟು ಬದಲಾಗಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ' ಎಂದರು. ಮೊದಮೊದಲಿಗೆ ತಾನು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕರ ಮಾತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಅವಲಂಬಿತಳಾಗಿದ್ದು, ಆದರೆ ಈಗೀಗ ತನ್ನ ನೋಟ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿರುವುದಾಗಿ ಆಕೆ ವಿವರಿಸಿದರು. ಸದ್ಯ ಅವರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಂವಾದ, ಗುಂಪು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಅವರ ವೃತ್ತಿಪರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದೆ.

ಅವರ ಮಾತುಗಳು ಚಿಂತನ ಮಂಥನದ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದವು. ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಸರಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆಯೇ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದು ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ನಮ್ಮ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಅರಿವಿದೆಯೇ ಇಲ್ಲವೇ ಎಂಬುದಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯ.

ಶಿಕ್ಷಕರ ಬಳಿ ತಾವು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದ ಪಾಠಗಳು ಹಾಗೂ ಸುಧಾರಣೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವ ಪಾಠಗಳ ಸಹಿತ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಅನುಭವಗಳಿರುತ್ತವೆ. ವೃತ್ತಿಪರ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಪ್ತ ಅವಕಾಶಗಳು ಈ ಅನುಭವಗಳಲ್ಲೇ ಅಡಗಿರುತ್ತವೆ. ಆತ್ಮಾವಲೋಕನ ಎಂಬುದು ತಮಗೆ ತಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಪ್ರಶಾಂತ ಸಂಭಾಷಣೆಯಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಂತು ಕಲಿಯುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶಾಲಾ ಅವಧಿಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆದಿದ್ದವು, ಸಹೋದ್ಯೋಗಿ ಶಿಕ್ಷಕರೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಮಗೆ ತಾವೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಚಿಂತನೆಯೂ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಆಂತರಿಕವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಸತೀಶ್ ಕುಮಾರ್ ಅವರು ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಈರೋಡ್‌ನಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಕ ತರಬೇತುದಾರರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವರು ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಕರ ವೃತ್ತಿಪರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಬೋಧನೆ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ತರಗತಿಯ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಚಿಂತನೆಯು ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಎಂಬುದು ಅವರ ದೃಢವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ.

ಸಂಪರ್ಕ: engsathish.kumar@gmail.com

ಅನುವಾದ: ರಾಕೇಶ್ ಪೂಂಜಾ | ಪರಿಶೀಲನೆ: ಕಿರಣ್ ಮಂಜುನಾಥ್